

Η συνέντευξη του οδηγού του τανκ του Πολυτεχνείου

Η συνέντευξη που ακολουθεί δημοσιεύθηκε στην εφημερίδα «Το Βήμα», στις 9 Νοέμβρη του 2003. Με αφορμή την επέτειο από την εξέγερση του Πολυτεχνείου ο οδηγός του τανκ που εισέβαλε στον χώρο που χιλιάδες εξεγερμένοι πολίτες αγωνίζονταν για την πτώση της χούντας, μίλησε για πρώτη φορά στην εφημερίδα. Η συνέντευξη είναι αποκαλυπτική, τόσο για εκείνες τις στιγμές όσο και για την περίοδο της χούντας μέσα από τα μάτια ενός στρατιώτη:

1973-2003. Ο Α. Σκευοφύλαξ, ο έφεδρος στρατιώτης του τεθωρακισμένου άρματος που εισέβαλε στο Πολυτεχνείο, σπάει την τριαντάχρονη σιωπή του και αποκαλύπτει όσα συνέβησαν τη μαύρη νύχτα που σημάδεψε τη σύγχρονη ελληνική ιστορία και στιγμάτισε για πάντα τη ζωή του.

«Ντρέπομαι γι' αυτό που ήμουν, γι' αυτό που έκανα» λέει στην εκ βαθέων εξομολόγησή του. Μια στιγμή, μια ζωή.

Στη «μία και μοναδική φορά» που δέχθηκε να ξύσει «τις πληγές του παρελθόντος», όπως λέει σε μια αποστροφή του λόγου του ο κ. Σκευοφύλαξ, περιγράφει λεπτό προς λεπτό τη στρατιωτική επιχείρηση της χούντας, η οποία ξεκίνησε λίγο μετά τα μεσάνυχτα της 16ης Νοεμβρίου με την έξοδο των τανκς στους δρόμους της Αθήνας και ολοκληρώθηκε στις 3.30 το πρωί της 17ης Νοεμβρίου, με την αιματοβαμμένη εισβολή στο Πολυτεχνείο.

Στη σπάνια μαρτυρία του ο κ. Σκευοφύλαξ μνημονεύει τις δραματικές στιγμές που εκτυλίχθηκαν στους δρόμους της Αθήνας, τις ειρηνικές εκκλήσεις των φοιτητών που ηχούσαν στα αφτιά του σαν «κραυγές εχθρών της πατρίδας». Τις διαταγές των αδιάστακτων στρατιωτικών που πίστεψε ότι ήταν «πατριώτες».

Θυμάται - τότε με χαρά, τώρα με θλίψη - τον πόνο των φοιτητών που είδαν το όνειρό τους να τσαλακώνεται κάτω από τις ερπύστριες που ο ίδιος έθεσε σε κίνηση, τον τρόπο που ακολούθησε από τις λυσσαλέες επιθέσεις των αστυνομικών.

Το απaráμιλλο θάρρος του φοιτητή που γύρισε και του είπε: «*Τι κατάλαβες τώρα που μπήκες μέσα;*». Την οργή που του προκάλεσε και λίγο έλειψε να τον οδηγήσει σε εν ψυχρώ δολοφονία. «*Αυτός ο φοιτητής δεν ξέρει πόσο τυχερός στάθηκε εκείνη τη στιγμή... Αν έλεγε μια κουβέντα ακόμη, θα τον σκότωνα!*»

Οι λέξεις βγαίνουν με δυσκολία. Σε αυτή τη συνέντευξη του κ. Α. Σκευοφύλακος μιλούν δύο πρόσωπα: ο 20χρονος έφεδρος στρατιώτης και ο 50χρονος βιοπαλαιστής. Αυτό είναι το τίμημα που πληρώνει, ακόμη και σήμερα, για μια ενέργεια που τον κατέστησε αρνητικό πρωταγωνιστή στην κρισιμότερη στιγμή της σύγχρονης ελληνικής ιστορίας. Μια στιγμή, μια αιωνιότητα.

Μετά την απόλυσή του από τον στρατό, ο Α. Σκευοφύλαξ θα μοχθήσει για να ζήσει. «*Στο μεροκάματο η ζωή μου άλλαξε 180 μοίρες. Εμένα που μου έμαθαν να μισώ τους κομμουνιστές, ψήφισα δύο φορές το ΚΚΕ.*»

Στα 30 του θα παντρευτεί, θα αποκτήσει παιδιά. Ζώντας σε μια γειτονιά των νοτίων προαστίων, όλα αυτά τα χρόνια αποφεύγει να μιλάει για τα γεγονότα εκείνης της νύχτας. Οσες φορές θα τον ρωτήσουν «*τι σχέση έχεις με τον "πορτάκια" του Πολυτεχνείου;*», θα μιλήσει για «*μακρινό ξάδελφο που σκοτώθηκε σε τροχαίο!*» Στη γυναίκα του θα ανοίξει την καρδιά του ύστερα από χρόνια. Στα τρία παιδιά του δεν το έχει αποφασίσει ακόμη. «*Είμαι ένας άνθρωπος*

που δεν υπήρξε ποτέ 20 χρόνων. Ο έφεδρος στρατιώτης Α. Σκευοφύλαξ σκοτώθηκε σε τροχαίο»!

1973-2003. Τριάντα χρόνια μετά, ο άνθρωπος που γκρέμισε την πύλη του Πολυτεχνείου θα πει για τους φοιτητές, τους νέους και τους εργαζομένους που αγωνίστηκαν για την πτώση της χούντας: «Είχαν μεγάλη ψυχή. Ήταν παλικάρια».

Ο κ. Σκευοφύλαξ δεν θα ξεχάσει τη φοιτήτρια που τραυματίστηκε κατά την εισβολή του τανκ, την καθηγήτρια σήμερα του Πανεπιστημίου Αθηνών κυρία Πέπη Ρηγοπούλου. «Θα ήθελα να τη δω, να της πω... Δεν τολμάω όμως. Τα λόγια δεν σβήνουν τις πράξεις».

«Την ημέρα εκείνη ήμουν υπηρεσία. Στον στρατό είχα δέκα μήνες. Ήμουν εκπαιδευτής στο Κέντρο Τεθωρακισμένων, στο Γουδί. Τότε οι "μαυροσκουφηδες" ήταν σώμα επιλέκτων. Πήγα εθελοντικά. Μόλις άρχισαν τα επεισόδια, μπήκαμε επιφυλακή. "Οι κομμουνιστές καίνε την Αθήνα" μας έλεγαν και εμείς τους πιστεύαμε. Θυμάμαι στο στρατόπεδο κάποιοι είχαν ραδιοφωνάκια και ακούγαμε στα κρυφά τον σταθμό του Πολυτεχνείου. "Παλιοκουμμούνια" θα καλοπεράσετε!" λέγαμε».

Στα 20 χρόνια του ο Α. Σκευοφύλαξ βρέθηκε στη δίνη του κυκλώνα, στην επίλεκτη ομάδα του Σώματος των Τεθωρακισμένων κατέπνιξε την εξέγερση των φοιτητών. *«Μισή ώρα μετά τα μεσάνυχτα της 16ης Νοεμβρίου, η ίλη μου πήρε εντολή να ετοιμαστεί για έξοδο. Αποφασίστηκε να βγουν πέντε δικά μας άρματα, κάτι γαλλικά AMX30. Εγώ ήμουν οδηγός στο πρώτο άρμα που βγήκε στον δρόμο». Στο ίδιο άρμα βρίσκονταν ο αξιωματικός Μιχάλης Γουνελάς, ως επικεφαλής, ο ανθυπασπιστής Λάμπρος Κωνσταντέλλος, ως οδηγός εδάφους, ο λοχίας Στέλιος Εμβαλωμένος και ο Γιάννης Τίρπας.*

«Στη 1.15 το πρωί της 17ης Νοεμβρίου φτάσαμε στη διασταύρωση των λεωφόρων Αλεξάνδρας και Κηφισίας. Λίγο αργότερα διασχίζαμε την Αλεξάνδρας, όταν στο ύψος του ΙΚΑ, στη στάση Σόνια, σταματήσαμε γιατί ο δρόμος ήταν κλειστός. Υπήρχαν οδοφράγματα, φωτιές και ακινητοποιημένα λεωφορεία. Με διάφορες μανούβρες αριστερά - δεξιά, μπρος πίσω, άνοιξα τον δρόμο και προχωρήσαμε» θυμάται ο κ. Σκευοφύλαξ. Ο δρόμος για τα τανκς ήταν ανοιχτός πλέον προς το Πολυτεχνείο. «Όταν φτάσαμε στη διασταύρωση της λεωφ. Αλεξάνδρας και της οδού Πατησίων, μας έδωσαν εντολή να σταματήσουμε. Εκεί, στην πλατεία Αιγύπτου, μείναμε περίπου μία ώρα. Ο κόσμος θυμάμαι ότι μας φώναζε "είμαστε αδέρφια, είμαστε αδέρφια". Εγώ ήθελα να τους φάω. Τους έβλεπα σαν παράσιτα»!

Την έξοδο των τανκς από το Γουδί θα πληροφορηθούν οι Αθηναίοι από τον εκφωνητή του Πολυτεχνείου, τον Δημήτρη Παπαχρήστο. Παρά τις παρεμβολές της ΚΥΠ, το ραδιόφωνο των εξεγερμένων φοιτητών θα μεταφέρει στους Αθηναίους τον ανατριχιαστικό συριγμό από τις ερπύστριες των τανκς. Ο εκφωνητής απευθύνει έκκληση στα «στρατευμένα νιάτα» να μη χτυπήσουν. *«Δεν θα χτυπήσουν τα παιδιά, τα αδέρφια μας οι φαντάροι, το φρούριο της ελευθερίας, το μόνο μέρος της Ελλάδας που είναι ελεύθερο. Δεν έχουμε όπλα. Προτάσσουμε μόνο ανοιχτά τα στήθη μας. Λαέ της Αθήνας, όλοι μαζί το σύνθημα: λαός και στρατός μαζί. Δεν θα χτυπήσει ο στρατός!».*

Με νεότερη εντολή των στρατιωτικών που κατευθύνουν την επιχείρηση «Εκκένωση του Πολυτεχνείου» τα πέντε τανκς προωθούνται προς το Μουσείο. Η ώρα της αιματοβαμμένης επέμβασης πλησιάζει. *«Μας είπαν να πάμε κοντά στο Πολυτεχνείο, αλλά όχι μπροστά στην πόρτα. Αυτό κάναμε. Σταματήσαμε λίγα μέτρα πιο πέρα». Στη θέα των τανκς εκατοντάδες φοιτητές πλησιάζουν στην πύλη, ανεβαίνουν στα κάγκελα, φωνάζουν συνθήματα συναδέλφωσης.*

Με διάφορους απειλητικούς ελιγμούς και μαρσαρίσματα που ακούγονται σαν κανονιές, οι οδηγοί των τανκς προσπαθούν να κάμψουν το ηθικό των φοιτητών. Ο εκφωνητής του Πολυτεχνείου

απευθύνει νέα έκκληση να αποφευχθεί η αιματοχυσία. «Οι φαντάροι δεν ανήκουν στη χούντα. Η χούντα στηρίζεται στο μέταλλο, στηρίζεται στα τανκς, στο σίδερο. Η καρδιά των φαντάρων έχει τον ίδιο παλμό με τη δικιά μας. Αγαπάτε τους φαντάρους. Ελληνικά στρατευμένα νιάτα, ο λαός δεν σας κρατάει κακία. Ξέρει ότι είστε μαζί μας».

Η ώρα έχει πάει 2 το πρωί. «Φτάνοντας μπροστά στην πόρτα, έστριψα το άρμα προς το Πολυτεχνείο, με γυρισμένο το πυροβόλο προς τα πίσω. Θυμάμαι ότι σηκώθηκα από τη θέση μου και εγώ και το άλλο πλήρωμα. Δεκάδες φοιτητές κρέμονταν από τα κάγκελα, ενώ εκατοντάδες βρίσκονταν στον προαύλιο χώρο. Εδειχναν πανικόβλητοι». Ο κ. Σκευοφύλαξ φέρνει στη μνήμη του τα φοβισμένα πρόσωπα των συνομηλίκων του που ήταν μέσα στο Πολυτεχνείο. Χαμηλώνει το βλέμμα του. «Και εγώ, να σκεφτείς ότι τους έβλεπα σαν μαμούνια που ήθελα να τα φάω»!

Με ολοένα μεγαλύτερη ένταση και αγωνία οι φοιτητές φωνάζουν προς τους στρατιώτες «είμαστε αδέρφια, αφήστε τα άρματα», ενώ ο εκφωνητής του Πολυτεχνείου καλεί το πλήθος να δείξει αυτοσυγκράτηση. «Απομονώστε τους προβοκάτορες. Δεν έχουμε να μοιράσουμε τίποτα με το στρατό. Δεν θέλουμε να χυθεί ελληνικό αίμα». Ο Δημήτρης Παπαχρήστος ψάλλει τον εθνικό ύμνο. Το ίδιο κάνουν και οι χιλιάδες νέοι που βρίσκονται στο Πολυτεχνείο.

Ενα τέταρτο πριν από τις 3 το πρωί οι στρατιωτικοί δίνουν προθεσμία λίγων λεπτών στους φοιτητές για να αποχωρήσουν από το Πολυτεχνείο, να παραδοθούν. Κάποιοι από τους φοιτητές που θέλουν να αποχωρήσουν δοκιμάζουν να απασφαλίσουν την κεντρική πύλη. Δεν τα καταφέρνουν. Πίσω από την πύλη είναι σταθμευμένο ένα αυτοκίνητο Μερτσέντες που μπλοκάρει το άνοιγμά της. Ο επικεφαλής των τεθωρακισμένων αρμάτων εκνευρίζεται. Οργισμένος φωνάζει: «Τσογλάνια, ρεζίλεύετε το στράτευμα!» και δίνει σήμα για την επέλαση του άρματος.

«Τότε ήρθε ο οδηγός εδάφους του άρματος και μου λέει: "Θα μπορούμε μέσα, θα ρίξουμε την πύλη. Ετοιμάσου!"» λέει ο κ. Σκευοφύλαξ. «Πήρα θέση και ξεκίνησα. Δεν έβλεπα πολλά πράγματα, δεν είχα καλό οπτικό πεδίο, γιατί κοιτούσα πλέον από τη θυρίδα του άρματος. Δέκα εκατοστά πριν από την πόρτα, σταμάτησα. Σταμάτησα σκόπιμα. Αυτό φαίνεται στο βίντεο της εποχής. Στο φρενάρισμα, οι φοιτητές τρομαγμένοι έφυγαν προς τα πίσω. Αν έμπαινα με ταχύτητα, θα σκότωνα δεκάδες άτομα που εκείνη τη στιγμή ήταν κρεμασμένα στα κάγκελα».

Λίγα λεπτά αργότερα ο Α. Σκευοφύλαξ θα μαρσάρει δυνατά. Ο δυνατός προβολέας του τανκ σκοπεύει την πύλη. «Η καγκελόπορτα έπεσε αμέσως. Πίσω από τη σιδερένια πύλη ήταν σταθμευμένο το Μερσεντές το οποίο είχαν βάλει εκεί οι φοιτητές για να φράζουν την είσοδο. Το έκανα αλοιφή. Η αριστερή ερπύστρια το έλιωσε. Με το που έπεσε η πύλη του Πολυτεχνείου εισέβαλαν οι αστυνομικοί για να συλλάβουν τους φοιτητές. Λίγο αργότερα κατέβηκα και εγώ από το άρμα και μπήκα στον χώρο του Πολυτεχνείου. Δεν υπήρχε νεκρός. Θα μπορούσε όμως και να υπάρχουν νεκροί» λέει με μοναδική ειλικρίνεια.

Στο εσωτερικό του Πολυτεχνείου επικρατεί πανδαιμόνιο. Διαφωτιστική είναι η περιγραφή που δίνει ο εισαγγελέας Δημήτρης Τσεβάς στην έκθεση που συνέταξε το 1974 για τα γεγονότα του Πολυτεχνείου: «Εντρομοί και εμβρόντητοι οι σπουδασταί κυριεύονται από την ενόπιον του εσχάτου κινδύνου φοβερήν αγωνίαν. Υπό την πίεσιν πλήθους ανθρώπων καταρρίπτεται τμήμα των προς την οδόν Στουρνάρη κιγκλιδωμάτων. Και διά του δημιουργηθέντος ανοίγματος εξέρχονται οι σπουδασταί κατά μάζας. Νέον, όμως, δι' αυτούς αρχίζει μαρτύριον. Υβρεις κατ' αυτών εκτοξεύονται και καταδιωκόμενοι βαναύσως κακοποιούνται».

Όπως αναφέρει ο κ. Σκευοφύλαξ, «αστυνομικοί κνηγούσαν και χτυπούσαν τους φοιτητές όπου τους έβρισκαν. Αν δεν ήταν οι ΛΟΚατζήδες να τους σταματήσουν - θυμάμαι ότι πολλές φορές πιάστηκαν στα χέρια μαζί τους - δεν ξέρω και γω τι θα γινόταν». Λίγο αργότερα οι στρατιώτες σχηματίζουν έναν διάδρομο για να περάσουν ασφαλείς οι φοιτητές. Για το θέμα αυτό, στο πόρισμα Τσεβά υπογραμμίζεται χαρακτηριστικά: «Εμπροσθεν μεν της πύλης του Πολυτεχνείου δημιουργείται

διάδρομος υπό των στρατιωτών μέσω του οποίου διέρχονται οι εξερχόμενοι, κατευθυνόμενοι προς την οδό Τοσίτσα, εντός δε του Πολυτεχνείου βοηθούν, προστατεύουν και εις τους ώμους των πολλούς αδυνάτους κρατούν διά να δυνηθούν να υπερπηδήσουν το υψηλόν κιγκλίδωμα. Και επεισόδια μεταξύ στρατιωτικών και αστυνομικών λαμβάνουν χώραν εν τη προσπάθεια των πρώτων να προστατεύσουν τους φοιτητάς από το διωκτικόν μένος των άλλων».

Μέσα στο Πολυτεχνείο ο Α. Σκευοφύλαξ είδε πολλούς τραυματίες και ίσως, όπως λέει, και νεκρούς. «Στο προαύλιο του Πολυτεχνείου ήταν πολύ χτυπημένοι, θυμάμαι ότι είδα πολλούς τραυματίες, ενώ τρεις-τέσσερις ήταν σωριασμένοι κάτω, ακίνητοι. Δεν ξέρω αν ήταν νεκροί. Δεν κοίταξα να δω. Κάποια στιγμή ένας φοιτητής όρμησε κατά πάνω μου και μου είπε: "Τι κατάλαβες τώρα που μπήκες;". Αφήνιασα. Εβγαλα το πιστόλι και προτάσσοντάς το γύρισα και του είπα ουρλιάζοντας: "Σκάσε, ρε κωλόπαιδο, μη σε καθαρίσω". Αυτός ο φοιτητής δεν ξέρι πόσο τυχερός στάθηκε εκείνη τη στιγμή... Αν έλεγε μια κουβέντα παραπάνω, θα τον σκότωνα! Τέτοιος ήμουν. Ένας φασίστας».

Παρά τον πόνο τους, οι φοιτητές θα δείξουν μεγαλείο ψυχής απέναντι στον στρατιώτη που ισοπέδωσε το όνειρό τους. Αδιάψευστη απόδειξη, η μαρτυρία του κ. Σκευοφύλακα: «Όπως περνούσαν οι φοιτητές θυμάμαι ότι έριχναν μέσα στο τανκ πακέτα τσιγάρα και ό,τι προμήθειες είχαν μαζί τους. Όταν γυρίσαμε στο Γουδί, το άρμα έμοιαζε με περίπτερο. Όσο σκέφτομαι ότι οι φοιτητές μας έδιναν σάντουιτς και τσιγάρα, μετά απ' όσα τους κάναμε... Δεν μπορώ να το συχωρέσω αυτό το πράγμα στον εαυτό μου. Σκέφτομαι τι πήγα και έκανα!..».

Την αναγνώριση των φοιτητών για ορισμένους από τους αξιωματικούς του στρατού και τους έφεδρους στρατιώτες θα διαπιστώσει αργότερα και ο εισαγγελέας: «Πολλοί αξιωματικοί και στρατιώται παρεμβαίνουν προς προστασίαν των φοιτητών. Και υπήρξε πηγαία και βαθειά η ευγνωμοσύνη πολλών εξ αυτών προς τους αγνώστους σωτήρας των, ως εις τας καταθέσεις των τούς αποκαλούν με συγκίνησιν»!

Εκατοντάδες φοιτητές καταφέρνουν να βγουν έξω από το Πολυτεχνείο, ξεχνώνται στους γύρω δρόμους, τρέχουν να φύγουν, να γλιτώσουν τη ζωή τους, καθώς γίνονται στόχος ελεύθερων σκοπευτών. «Απομακρυνόμενοι όμως του Πολυτεχνείου αγωνιώδεις τούς αναμένουν εκπλήξεις. Από παντού τους καταδιώκουν και τους χτυπούν. Εις την γωνίαν των οδών Τοσίτσα και Μπουμπουλίνας άνδρες της ΚΥΠ εν πολιτική περιβολή τους χτυπούν ανηλεώς και πυροβολούν κατ' αυτών, ενώ εις την ταράτσαν ενός των αυτόθι κτιρίων έχουν εγκαταστήσει πολυβόλον. Εις τας ταράτσας των γύρω κτιρίων επισημαίνονται ελεύθεροι σκοπευταί υπό του ιδίου Διευθυντού της Αστυνομίας να επιτελούν το φονικόν έργον των»!

Την ίδια στιγμή, όπως επισημαίνεται στην ίδια έκθεση, «ομάδες τραμπούκων και επικινδύνων τροκτικών της γαλήνης του τόπου εκδηλώνουν το εγκληματικόν μένος των κατά των ατυχών σπουδαστών που κατά μάζας εξέρχονται του Πολυτεχνείου». Οι τραμπούκοι είναι άνδρες της ΕΣΑ, οι οποίοι δεν διστάζουν, μάλιστα, να κακοποιήσουν ακόμη και πανεπιστημιακό γιατρό, ο οποίος, μαζί με τη σύζυγό του, είχε σπεύσει να βοηθήσει τους ανυπεράσπιστους φοιτητές.

Στη συμβολή των οδών Πατησίων και Στουρνάρη «άνδρες εν πολιτική περιβολή, κραδαίνοντες ρόπαλα, εξήλθον από ομάδα αυτόθι ευρισκομένων αστυνομικών και εκακοποίησαν σεβάσιμον καθηγητή Πανεπιστημίου, την σύζυγόν του και νεαρόν σπουδαστήν, διότι εξήρχοντο του Πολυτεχνείου, ένθα ο καθηγητής-ιατρός και η σύζυγός του είχαν μεταβή προς εκπλήρωσιν του ανθρωπιστικού και ιατρικού των καθηκόντος. Και οι ροπαλοφόροι ούτοι ήσαν άνδρες της ΕΣΑ εν πολιτική περιβολή. Εις το πανδαιμόνιον τούτο της εξόδου των φωνών, των κραυγών, των οιμωγών, των καταδιώξεων και των πυροβολισμών έπεσαν οι περισσότεροι εκ του πλήθους των τραυματιών».

Όταν επέστρεψε στο Γουδί, στη βάση των Γεθωρακισμένων, ο κ. Σκευοφύλαξ έγινε δεκτός με ζητωκραυγές. Ήταν το τιμώμενο πρόσωπο. «Όταν γυρίσαμε στο στρατόπεδο, έγινα ήρωας. Οι στρατιωτικοί μου έδιναν συγχαρητήρια. Τότε αισθανόμουν ότι ήμουν κάποιος, ότι έκανα κάτι καλό, κάτι μεγάλο. Είχα γίνει ο ήρωας που διέλυσε τους εχθρούς της πατρίδας, τα "παλιοκουμμούνια", όπως λέγαμε τότε τους φοιτητές. Αυτά μου έλεγαν, αυτά πίστευα. Ενιωθα περήφανος. Ήμουν και εγώ φασίστας».

Οκτώ ημέρες αργότερα, κάτι θα σπάσει μέσα του. Το φρόνημά του θα κλονισθεί, όταν θα δει τον «εθνοσωτήρα» να καθαιρείται και να περιφρονείται από τους συνοδοιπόρους του, αυτούς που πιο πριν ορκίζονταν στο όνομά του. «Την επόμενη εβδομάδα έγινε η στάση του Ιωαννίδη. Ήμουν πάλι σε επιφυλακή. Μας πάνε στο ΓΕΣ. Στο προαύλιο λάβαμε θέσεις. Δεν ξέραμε γιατί πήγαμε εκεί. Δεν μας είπαν. Γυρνώντας στο Γουδί μάθαμε ότι "έριξαν" τον Παπαδόπουλο» αναφέρει ο κ. Σκευοφύλαξ. «Τότε μέσα μου κάτι άλλαξε. Αυτοί που τον παρουσίαζαν σαν θεό, τώρα τον έβριζαν. Δεν μπορούσα να το καταλάβω αυτό. "Μα είναι τόσο πουλημένοι όλοι τους;" αναρωτήθηκα. Αυτοί πάνε όπου φυσάει ο βοριάς. "Πουλημένα τομάρια" είπα μέσα μου. Θυμάμαι ότι ο Μιχάλης Γουνελάς παρέδωσε τα γαλόνια του στους άνδρες της ΕΣΑ, που ήρθαν στο Κέντρο και τον συνέλαβαν».

Με τη Μεταπολίτευση ο στρατιώτης Α. Σκευοφύλαξ θα βρεθεί στα σύνορα. «Ο Καραμανλής είχε πει "τα άρματα στα σύνορα". Ήταν τα γεγονότα της Κύπρου. Πήγαμε Αλεξανδρούπολη. Μετά από έξι μήνες πήρα άδεια. Αντί να απολυθώ στους 22 μήνες, έφτασα στους 30. Εφεδρεία στην εφεδρεία. Όταν απολύθηκα, όλα είχαν αλλάξει μέσα μου».

Στη Δυτική Αθήνα, όπου κατοικούσε με τους γονείς και τα δύο αδέρφια του, θα αναζητήσει δουλειά. «Στο μεροκάματο η ζωή μου άλλαξε 180 μοίρες. Έκανα όποια δουλειά μπορείς να φανταστείς. Εργάτης κατάλαβα ότι δεν μπορώ να έχω τα ίδια αιτήματα με τους εργοδότες. Εμένα που μου έμαθαν να μισώ τους κομμουνιστές, ψήφισα δύο φορές ΚΚΕ»!

Όλα αυτά τα χρόνια ο κ. Σκευοφύλαξ θα κάνει μια ήρεμη ζωή. Σπίτι - δουλειά, δουλειά - σπίτι. Ποτέ δεν θα μιλήσει για το Πολυτεχνείο. Δεν θα αισθανθεί να τον ενοχλούν. Μόνο μία φορά το επώνυμό του τον έφερε σε δύσκολη θέση. «Στη δουλειά πριν από χρόνια κάποιος άκουσε πώς με λένε και ρώτησε αν έχω κάποια σχέση με τον "πορτάκια", όπως είπε, του Πολυτεχνείου. "Ξάδελφός μου είναι, μακρινός. Σκοτώθηκε σε τροχαίο" απάντησα. Είμαι ένα άνθρωπος που δεν υπήρξε ποτέ 20 χρονών. Ο εφεδρος στρατιώτης Α. Σκευοφύλαξ σκοτώθηκε σε τροχαίο! Οι φίλοι μου δεν ξέρουν ποιος είμαι ούτε κανείς στη γειτονιά. Μόνο η γυναίκα μου το ξέρει. Της το είπα ύστερα από χρόνια. Στα παιδιά μου δεν το είπα ακόμη».

1973-2003. Με μια αυτοκριτική διάθεση που σπανίζει, ο κ. Σκευοφύλαξ δεν θα διστάσει να πει: «Ντρέπομαι γι' αυτό που ήμουν, γι' αυτό που έκανα. Στη θέση μου θα μπορούσε να βρεθεί ο καθένας, εφεδρος στρατιώτης ήμουν άλλωστε. Δεν με απαλλάσσει όμως αυτό. Μέχρι που μπήκα μέσα, πίστευα αυτό που έκανα. Στη συνέχεια έγινε ο εφιάλτης της ζωής μου».

Για τους ανθρώπους που αντιστάθηκαν στη χούντα, ο κ. Σκευοφύλαξ θα μιλήσει με κολακευτικά λόγια. «Είχαν μεγάλη ψυχή. Ήταν παλικάρια. Δεν ξέρω αν έχει νόημα, αλλά θα ήθελα να τους πω μια μεγάλη συγγνώμη». Ο οδηγός του ταγκ που μπήκε στο Πολυτεχνείο δεν θα ξεχάσει τη νεαρή φοιτήτρια που τραυματίστηκε σοβαρά κατά την εισβολή του ταγκ, την καθηγήτρια - σήμερα - του Πανεπιστημίου Αθηνών κυρία Πέπη Ρηγοπούλου. «Πιστεύω ότι αν τη δω σήμερα, δεν θα ξέρω τι να της πω. Πολλές φορές όλα αυτά τα χρόνια πέρασε από το μυαλό μου να τη συναντήσω, αλλά σταματούσα. Θα ήθελα να τη δω, να της πω... Δεν τολμάω όμως. Τα λόγια δεν σβήνουν τις πράξεις».